

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Historický exkurz do právní úpravy pěstounské péče

Původ pěstounské péče je možné vysledovat již ve starověkém Římě a Řecku. Vzhledem k tomu, že kojení bylo neslučitelné s ideálem antické krásné ženy, postávaly pod sloupem zvaným Columna Lactaria kojné snažící se uplatnit v patricijských rodinách. Institut kojných přetrvával i ve středověku, kde si jich dopřávaly především bohatší vrstvy. V některých zemích bylo dokonce zvykem svěřovat děti kojným na venkov, a to až po dobu dvou let.

V době osvícenství se dostával do popředí ideál soucitu s druhými. Kojné v této době ve větších rozměrech nabývaly nové podoby – pod označením pěstouni, který se zachoval až do dnešních dnů, pečovaly o osiřelé děti. Ústřední postavení v této oblasti zaujímala nadační budova při kostele svatého Apolináře. Tato budova získala uplatnění nejen jako nalezinec, ale rovněž i jako porodnice pro svobodné dívky, které mohly porodit zcela anonymně a dítě zde zanechat. Po několika týdnech, které zde děti strávily, byly předávány na venkov na výchovu pěstounkám. Tyto děti byly nazývány jako „prázata“. Věku 10 let se přitom dožívalo jen zhruba 15 % dětí. Vinu na tom nesla nejen špatná hygienická situace, která v této době panovala, ale i poměrně špatné zacházení s dětmi ze strany jejich pěstounských rodin. Ačkoliv totiž ideál pěstounky byla majetná a zdravá žena, realita značně pokulhávala. Pěstounky bývaly obvykle chudé, děti svěřené do pěstounské péče využívaly hlavně ke svému obohacení. Za dítě v pěstounské péči totiž náležela pěstounce odměna, která postupně s věkem dítěte klesala. [1] Odměna byla pěstounkám vyplácena až po té, kdy farář potvrdil, že dítě umístěné do pěstounské rodiny je stále ještě na živu. [2]

V svých šesti letech byly děti předávány zpět ústavu, ze kterého byly následně umisťovány do kláštera šedých sester v Karlíně, který sloužil ovšem pro opuštěné děti spíše jako přechodná stanice, z tohoto kláštera totiž byly svěřovány svým mateřským obcím, kde končily buď v rodinách, které se jich ujali, nebo v pastoušce, v níž pracovaly či chodily žebrať.

Občanský zákoník z roku 1811 zakotvoval smlouvu o schovanství, na základě které mohli být sirotci svěřeni do péče náhradních rodin. Schválení soudu k účinnosti této smlouvy, až na výjimky, nebylo zapotřebí. Náhradní rodina mohla dítě kdykoliv vrátit. [3]

Roku 1868 začaly být zřizovány okresní sirotčince, od roku 1904 pak Okresní komise pro péči o mládež a v roce 1908 bylo zřízeno Zemské ústředí péče o mládež a Česká zemská komise pro péči o mládež.

Vzhledem ke skutečnosti, že institut schovanství upravený občanským zákoníkem z roku 1811 byl často zneužíván ku prospěchu náhradních rodin, zákonem č. 256/1921 Sb., o ochraně dětí v cizí péči a dětí nemanželských, bylo schovanství umožněno pouze se souhlasem státních orgánů. Nad schovanstvím byl současně prováděn dozor. Schovatelé, kteří porušovali své povinnosti vůči dětem svěřeným jim do péče, se vystavovali i trestněprávní odpovědnosti.

V období první republiky zaujímala pěstounská péče v naší společnosti významné místo. Pěstounská péče se dělila na čtyři typy:

- Nalezenecká pěstounská péče, která byla určena dětem pocházejícím ze sirotčinců a nalezinců.

Po dosažení určitého věku se dítě vracelo zpět do ústavu.

- Pěstounská péče, která byla řízená Okresními péčemi o mládež. Pěstouni o opuštěné děti pečovali zdarma nebo za plat.
- Pěstounská péče na koloniích zakládáná v blízkém okolí, kde se rodiny staraly o jim svěřené děti.
- Pěstounské péče na základě dohody soukromoprávního typu mezi pěstouny a rodiči. Tento typ pěstounské péče se pozvolně přeměnil na svěřování dětí příbuzným.

Po druhé světové válce se v českých zemích pěstounská péče dostává do pozadí, preferována byla ústavní výchova. Roli 1950 byla pěstounská péče zrušena. Nutno podotknout, že postup, při kterém jsou opuštěné děti umísťovány do ústavu, kde se jim dostává pouze citově poměrně chudého prostředí, byl již v této době kritizován. [4] Kvůli negativním vlivům, které sebou ústavní výchova přinášela, byla zakotvena preference náhradní rodiny před ústavní výchovou. Roku 1973 byl pak přijat zákon č. [50/1973](#) Sb. o pěstounské péči, který později nahradil zákon č. [359/1999](#) Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Právní úpravě pěstounské péče byl věnován i zákon č. [94/1963](#) Sb., o rodině.

V současné době pěstounskou péči upravuje primárně zákon č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník, a to ve svém ustanovení § 958 a násl.

Mgr. Lucie Luxová

[1] Ve věku jednoho roku dítěte se odměna pohybovala okolo 6 zlatých, ve věku 2 let kolem 4 zlatých a od 3 do 6 let činila 3 zlaté.

[2] Nalezinec U Apolináře. In: FN Motol [online]. 2012 [cit. 2014-10-21]. Dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).

[3] ŠTĚPÁN, Jiří. Obnovení pěstounské péče. Socialistická zákonnost, 1969, roč. XVII., č. 9-10, s. 580-588

[4] Jako příklad lze uvést ŠTĚPÁN, Jiří. Obnovení pěstounské péče. Socialistická zákonnost, 1969, roč. XVII., č. 9-10, s. 580-588

Další články:

- [Byznys a paragrafy, díl 32.: Konkurenční doložka](#)
- [Skryté ujednání v realitní smlouvě - zbytečná hra na schovávanou](#)
- [Odpovědnost člena voleného orgánu dle § 159 OZ a vymezení škody způsobené právnické osobě](#)
- [Vnosy do společného jmění manželů a jejich valorizace v aktuální judikatuře Nejvyššího soudu a Ústavního soudu](#)

- [Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe veřejných institucí](#)
- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)